

VAN DE REDACTIE

Dit nummer van 'Baerne' is niet zo omvangrijk als het jubileumnummer dat in maart 2009 verscheen. Maar daarom niet minder lezenswaardig en gevarieerd. Gerard Brouwer schrijft over de handweverij en tapijtknoperij Edmond de Cneudt. De Cneudt vestigde zijn bedrijf in 1941 in Baarn en heeft in kunstzinnig Nederland een rol van betekenis gespeeld. Het is een vergeten stukje Baarnse historie waarvoor Gerard Brouwer terecht aandacht vraagt. De bijdrage van Johan Hut gaat over de Opstandingskerk, tegenwoordig beter bekend als Ruysdaelhof, een tot appartementencomplex verbouwde kerk. De kerk werd in 1964 in gebruik genomen. Ruim dertig jaar later vond de afscheidsdienst plaats. Johan Hut vertelt over de ontstaansgeschiedenis van het gebouw en de bijzondere architectuur waardoor het gebouw – ondanks zijn jonge leeftijd – een uniek monument in de Nederlandse architectuurgeschiedenis genoemd mag worden. Arie Twigt ging op bezoek bij Willy Oosterbroek-Zoeten, die van 1957 tot 1967 als dienstmeisje bij barones Van Heerdt-Kolff op het landgoed 't Benthuy's heeft gewerkt. Zij vertelt uitgebreid haar herinneringen aan een tijd waarin het standsverschil – vooral in Baarn - nog aanmerkelijk was. In dit nummer van 'Baerne' leest u het eerste deel van haar memoires.

Wij wensen u veel leesplezier.

De redactie

INHOUD

De handweverij en tapijtknoperij Edmond de Cneudt: 2

De Opstandingskerk: een modern monument: 10

Nieuws uit de regio: 16

Het dagelijks leven op 't Benthuy's (deel I): Over een zuinige barones die de wind eronder hield: 21

Excursie naar de Domstad: 28

Zangkoor 'Cantate Domino': 28

Verenigingsnieuws: 32

Onbekende gevelsteen: 35

Voorzijde omslag: Berendien van de Flier (l) en Willy Zoeten (r) in de keuken van 't Benthuy's.

DE HANDWEVERIJ EN TAPIJTKNOPERIJ EDMOND DE CNEUDT

In het *Historisch jaarboek Amersfoort en omstreken*, editie 2008, dat in december jl. verscheen (een uitgave van de Oudheidkundige vereniging Amersfoort), is opgenomen mijn artikel over de Baarnse handweverij en tapijtknoperij Edmond de Cneudt. Het was oorspronkelijk de bedoeling dit verhaal in *Baerne* te publiceren, maar het artikel werd uiteindelijk veel te lang daarvoor. In overleg met de redactie volgt hieronder een bewerkt gedeelte van de geschiedenis van deze – zowel voor de lokale werkgelegenheid als in kunstzinnig opzicht – zo belangrijke Baarnse ‘industrie’.

door: Gerard Brouwer

Wandtapijt 'Bossynthese', een ontwerp van Edmond de Cneudt. Van dit ontwerp zijn in 1943 drie -bijna identieke- wandtapijten geweven

Het onderzoek naar de handweverij en tapijtknoperij Edmond de Cneudt (ofwel de weverij) was een logisch vervolg op mijn artikel over de kunstschilder en graficus Cuno van den Steene, dat verscheen in het tijdschrift *Baerne*. Van den Steene ontwierp namelijk een dertigtal wandtapijten, die door De Cneudt werden uitgevoerd. De weverij was uit oogpunt van werkgelegenheid voor Baarn en omgeving zeker niet onbelangrijk. In 1948 bijvoorbeeld, telde het bedrijf 43 personeelsleden (op een beroepsbevolking van 5956 mannen en vrouwen volgens de telling van 1947). Daarmee was de weverij in grootte de derde werkgever in de gemeente, na drukkerij en uitgeverij Bosch en Keuning en de metaalindustrie Zilgroba. Bijna een halve eeuw lang bood de weverij werkgelegenheid aan tientallen wevers, knopers en ander personeel.

Samen met drie andere gelijksoortige bedrijven was de weverij toonaangevend in Nederland op het gebied van de toegepaste, textiele kunst. Edmond de Cneudt en zijn medewerkers weefden vóór, in en

na de Tweede Wereldoorlog zo'n 250 wandtapijten in opdracht van bedrijfsleven en overheid. Deze werden ontworpen door vooraanstaande kunstenaars, hoofdzakelijk uit Nederland. Vanzelfsprekend werden er ook andere producten in het bedrijf vervaardigd zoals gordijnen, meubelstoffen en vloerbedekking.

Het begin

Edmond de Cneudt werd geboren in Gent-Ledeberg (B.) op 1 april 1905, als zoon van de Vlaamse dichter-schrijver Richard de Cneudt. Op elfjarige leeftijd stuurde zijn vader hem naar de academie van zijn woonplaats, nu de Koninklijke Academie van de Hogeschool Gent, om voor architect te gaan studeren. Deze studie duurde maar twee jaar, de kennismaking met een wever betekende het einde ervan. 'Ik voel me in deze stiel zo thuis, dat ik m'n driehoek en passer opzij legde en achter het weefgetouw ging zitten', zou hij later zeggen.

In 1919 verhuisde de familie Richard de Cneudt van Gent naar Den Haag, waar Edmond enkele jaren 's avonds studeerde, zowel aan de Academie van Beeldende Kunsten als aan de Nederlandsche Kunstweefschool van mevrouw W. Laman Trip-Nolen aan de Prinsegracht in Den Haag. Op deze school kreeg Edmond lessen in weven van de naar Nederland uitgeweken Vlaamse kunstschilder en gobelinwever Jacobus Semey. Weefsels van Semey, maar ook van Edmond en andere leerlingen van de school, zoals de kunstenaar C.A. Lion Cachet, werden in

Detail van het immense wandtapijt (circa 109 m2) dat in 1942 naar ontwerp van Christiaan de Moor voor de raadzaal in het Leidse stadhuis werd gegeven

1921 tentoongesteld in het gebouw van de Amsterdamse Maatschappij voor Beeldende Kunsten. In de recensie van deze expositie stond onder meer: 'Woensdag- en Zaterdagmiddagen wordt door een dames-comité thee geschonken ten voordeele van arme wevers.'

'Forsch en bontkleurig'

Richard de Cneudt en zijn familie verhuisden een jaar later opnieuw, nu naar de Insulindestraat 263a in Rotterdam.

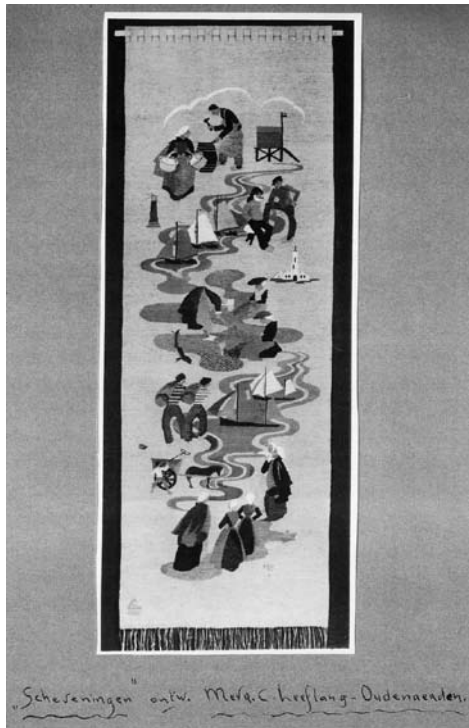
Richard werd leraar Frans aan de H.B.S. in Rotterdam, Edmond volgde de opleidingen tot leraar tekenen en weven aan de Rotterdamsche Academie voor Beeldende Kunsten en Technische Wetenschappen.

Daar ontmoette hij Andries Copier en Cuno van den Steene en raakte met beiden bevriend. Edmond beëindigde zijn studie aan de Rotterdamse academie in 1926. Medeleerlingen van hem waren onder anderen Cor van Kralingen (beeldhouwer), Cornelia Leeftang (ontwerpster) en zijn latere vrouw Arina Middelhoek. Na zijn studie was Edmond in 1927 en 1928 redacteur van *De Fakkel*, een uitgave van de bond van leerlingen en oud-leerlingen van de Academie van Beeldende Kunsten. *De Fakkel* organiseerde in 1927 een tentoonstelling van werk van leerlingen en oud-leerlingen. De Cneudt nam hieraan deel met sofakussens, tafelkleden en andere linnen en wollen voorwerpen van sierkunst: 'grotendeelsorsch en

bontkleurig van dessin'.

Geslaagd blauw lapje

In 1928 kreeg Edmond tbc en kuurde hij een jaar lang in het sanatorium 'Bosch en Duin' in Apeldoorn. Tijdens zijn herstel leerde hij andere patiënten weven. Na zijn genezing vestigde hij zich in december 1932 in Woerden, waar hij aan de Voorstraat 3 anderhalf jaar lang een kunstnijverheidswinkel dreef, die hij had overgenomen van de Woerdense edelsmid Jan Kriege. Daarnaast ontwierp en vervaardigde hij weefsels voor verkoop in zijn winkel en gaf hij les in handweven. Begin juli 1933 ging hij terug naar Rotterdam en richtte een weefatelier in op de zolder van zijn ouderlijk huis, aan de Bergweg 226a. Enkele maanden later werd die ruimte te klein en huurde hij twee verdiepingen aan de Boompjes. Grotere bekendheid - en dus opdrachten - kreeg De Cneudt door 'de boer op te gaan': bezoeken te brengen aan winkels als De Bijenkorf.

Wandtapijt 'Scheveningen' (1944), een ontwerp van Cor Leeftang-Oudenaarden. Hiervan werden twee exemplaren gemaakt

Aan de tentoonstelling van 1933 in de toonkamer Ad Donker in Rotterdam nam Edmond de Cneudt deel met andere leden van de in 1904 opgerichte Vereeniging van Ambachts- en Nijverheidskunst (V.A.N.K.). Er was in de toonkamer ook glaswerk uit Leerdam te bekijken. De deelname van Edmond bestond onder meer uit een 'geslaagd blauw lapje'.

Toonzaal Thyssen (van Hélène Meyer-Timmermans Thyssen) in Den Haag stelde in mei 1934 werk ten toon van onder meer Edmond. 'Daarin is waarlijk, bij veel zin voor coloristische compositie, een opmerkelijk meesterschap in de techniek bereikt, vooral in de partijen waar twee kleuren in elkaar overgaan. Maar goed is ook, zoowel van teekenconceptie als van coloriet, het modernklaar opgevatte gobelin, wel een van de beste moderne gobelins die wij kennen.' Het ging hier om zijn eerste ontwerp: het gobelin 'Boschsynthese' (zie afb. 1). Dit wandtapijt werd nog hetzelfde jaar verkocht. Ook in dat jaar kreeg Edmond zijn eerste belangrijke opdracht uit het buitenland, namelijk het weven van stoffen voor het Volkerenbondspaleis in Genève. Ook ontwierp hij stoffen voor de Pensioenraad.

In 1934 kreeg hij nog twee exposities, waarvan een samen met Hans Polak, eigenaar van de weverij Het Paapje in Voorschoten. Het was -vermoedelijk- de enige keer dat zij samen tentoonstelden.

Feyenoord

Op 30 augustus 1935 trouwde Edmond

met Arina Middelhoek. Een jaar later ontving hij een bijzondere opdracht uit Rotterdam: het vervaardigen van een met de hand geknoopt vloerkleed, bestemd voor de bestuurskamer van het nieuwe voetbalstadion van Feyenoord, dat in maart 1937 geopend zou worden. Het was een geschenk van de Rotterdamse burgerij, dat op 19 juni aan het bestuur van de stichting werd aangeboden. 'Het resultaat van de inzameling is niet bepaald overweldigend geweest, maar toch kwam er voldoende binnen om aan den Rotterdamschen kunstnijveraar, den heer Edmond de Cneudt, opdracht te geven een tapijt te vervaardigen schreef,' *De Nieuwe Rotterdamsche Courant* een dag later. De vorm is ovaal; de kleuren zijn muisgrijs en parelgrijs. In de rand zijn de woorden ingeweven: *aangeboden door Rotterdamschen ingezetenen ter gelegenheid van de bouw van dit stadion*. Helaas was dit tapijt geen lang leven beschoren; uit navraag bij Feyenoord bleek dat het tapijt er na de oorlog al niet meer was.

Naar Soest

Op 15 juli 1937 vestigde Edmond zich met zijn vrouw en hun eenjarige zoon Ric in Soest. Op zoek naar voldoende ruimte voor zijn bedrijf viel zijn oog op huize 'Middelwijk' (de buitenplaats die gelegen was aan het Kerkpad Z.Z. nr 77). Deze buitenplaats bestond uit een idyllisch huis, dat leek op een Zwitsers ch[^]let, met een enorm koetshuis en een grote tuin. 'Middelwijk' was gebouwd in het midden van de 18e eeuw als pasto-

Detail van wandtapijt 'Boom' (1961) naar ontwerp van Hans van Norden, rechts op de foto. In het midden en links respectievelijk de weefsters Jessica Frank en Lokke Nijs-Laurijssens. Het wandtapijt was hoog 743 cm en breed 280 cm. Het hing op het moment dat de foto werd gemaakt, aan de buitenmuur van de weverij

rie. Edmond huurde het van een zekere Swager. Enkele medewerksters gingen vanuit Rotterdam mee naar Soest. In 1938 organiseerde De Cneudt een tentoonstelling van zijn werk in het gebouw van het Amersfoortsche Kunstenaars Gilde aan de Muurhuizen. Te zien waren met de hand vervaardigde geweven stoffen, zoals vloer- divan- en tafelkleden en sierkussens, naar zijn ontwerp en gemaakt door veelal jonge

meisjes. Er waren ongeveer veertien van hen in 'Middelwijk' werkzaam.

Een bijzondere opdracht voor Leiden

Ook al was, na jarenlang slepende voorbereiding, de nieuwbouw van het stadhuis van Leiden in december 1940 nog niet geheel voltooid, burgemeester en wethouders van de stad namen op 17 december hun intrek in het gebouw, een schepping van architect C.J. Blaauw. In dat jaar was Christiaan de Moor reeds bezig met het ontwerpen van een serie wandtapijten voor de raadszaal. Edmond en De Moor hielden beiden van wandtapijten uit de Vlaamse school.

Het wollen grijs getinte gobelin, door Edmond in 1941 geweven, was een geschenk van de Kamer van Koophandel (zie afb. 2). 'Het was een van mijn dankbaarste opdrachten', zou hij later zeggen. Het tapijt werd op drie van de vier wanden van de zaal aangebracht, met uitsparingen voor de deuren etc. Slechts op zeven plaatsen was een voorstelling ingeweven; de effen stof nam het overgrote deel van het wandtapijt in beslag. In dat jaar betekende dat een omslag in de handweefkunst; immers tot dat moment besloeg de voorstelling altijd het gehele wandtapijt. In zijn memoires schreef De Moor dat de uitvoering van de tapijten gelukkig gereed was vóór het in werking treden van de Cultuurkamer, waarvan hij geen lid wenste te worden. Op een oppervlakte van ruim negentig vierkante meter staan de volgende voorstellingen die het dagelijks leven in Leiden symboliseren: 'De Tijd', 'De

Sociale Voorzorg', 'De Sociale Opbouw', 'De Filosofie', 'De Wetenschap', 'De Kunst' en 'De Techniek'. Het wandtapijt 'De Tijd' werd overigens in november 1941 eerst nog in het Stedelijk Museum in Amsterdam tentoongesteld. In de landelijke pers werd er grote aandacht aan geschonken.

De Moor ontwierp ook twee glas-in-loodramen in de vensters boven de hoofdingang van de raadsaal in Leiden, een naoorlogse opdracht die hij (zo schreef hij in eerdergenoemde memoires) aan Edmond te danken had.

De monumentale wandtapijten en de glas-in-loodvensters maken de raadzaal in het Leidse stadhuis in feite tot een 'taalontwerp'. Een ontwerp dat gelukkig in oorspronkelijke staat behouden is, ondanks noodlottige plannen om tijdens de verbouwing en herinrichting van het stadhuis in het midden van de jaren zeventig de zeven voorstellingen uit te snijden en in te lijsten.

Naar een groter atelier

In 1940 nam Edmond de Nieuwe Amsterdamse Weverij over. Pogingen van hem huize 'Middelwijk' te kopen liepen in dat jaar op niets uit. Het huis werd te klein voor zijn bedrijf, er was onvoldoende daglicht, van de huisbaas mocht niet veel en dus werd naar een betere locatie uitgekeken. Zodoende kwamen hij, zijn vrouw, hun zoon Ric en dochter Hennie in Baarn terecht, waar hij in 1941 voor een 'appel en een ei' de villa 'Courbe Voie' met koetshuis aan de Eemnesserweg 97-99 kocht, gebouwd in 1885 voor de eau-de-colognefabrikant J.J. Boldoot (afb. 3). Het huis

stond al lange tijd leeg. De villa, minder mooi dan huize 'Middelwijk', beschikte echter wel over de voor het bedrijf noodzakelijke ruimten.

Als gevolg van de vordering van het huis door de Duitsers moesten Edmond en zijn gezin in april 1942 korte tijd terug naar Soest. Maar op 31 juli van dat jaar werd in 'Courbe Voie' het nieuwe atelier officieel geopend. Het grote huis werd geleidelijk ingericht als woonhuis, kantoor en toonkamer. In het koetshuis werden de handweverij en de tapijtknoperij ondergebracht.

Oorlogsjaren

In de oorlogsjaren betekende het gebrek aan wol een verminderde productie van tafelkleden, gordijn- en meubelstoffen. Wel werden er wandtapijten voor eigen rekening gemaakt. Er was tijd voor en het volgebruik van ca. 1 kg/m² was in deze tijd nog haalbaar. In 1943 en 1944 werden enkele van zijn eigen ontwerpen van wandtapijten uitgevoerd, naast die van Cor van Kralingen, Hans Beers, Cor Leeflang-Oudenaarden en de Baarnaars Cuno van den Steene en Karel Hoekendijk.

In 1943 ontwierp en weefde Edmond twee wandtapijten met de naam 'Boschsynthese 2' en 'Boschsynthese 3', een tapijt getiteld 'Meisje onder boom' en een wandtapijt met de naam 'Eva'. Het laatste tapijt verdween in 1947 spoorloos uit de Nederlandse stand op een beurs in Stockholm. Een onverwachte tegenslag! Vóór de tentoonstelling hing 'Eva' reeds enige tijd bij De Cneudt in de woonkamer en daarom werd de diefstal zeer betreurd. Er werd een tweede exemplaar gemaakt, maar

Villa 'Courbe Voie' met koetshuis aan de Eemnesserweg 97-99, gebouwd in 1885 voor de eau-de-colognefabrikant J.J. Boldoot en in 1941 door Edmond de Cneudt 'voor een appel en een ei' gekocht

toen dat klaar was, bleek het in spiegelbeeld te zijn geweven en was het voor de vrouw des huizes een teleurstelling. De derde 'Eva' heeft daarna de woonkamer gesierd. Tot 1949 heeft Edmond zelf wandkleden ontworpen en geweven. Na deze periode vroeg de leiding van het steeds groeiende bedrijf te veel tijd. Hij ontwierp de meubelstoffen en tapijten zelf, speciaal de kleurstellingen van deze producten.

Cor van Kralingen, leeftijdsgenoot en één van de beste vrienden van Edmond, liet in het atelier in Baarn in de oorlogsjaren zes wandtapijten maken, waaronder 'Orpheus' (1942), dat drie maal werd uitgevoerd, 'Zilverreigers' en 'Goudkarpers'. Cornelia Leeflang-Oudenaarden koos als onderwerp voor haar wandtapijten onder meer 'Bretagne' en 'Scheveningen' (1943) (afb. 4). Zij toonde vooral de mens in al zijn doen en

laten. Het eerste wandtapijt in een lange reeks dat Van den Steene voor zijn vriend Edmond ontwierp, was 'Apostel Paulus' (1943), een opdracht van mevrouw E. van Spaendonck-Strengers in Tilburg. Voor eigen rekening en risico weefde Edmond in 1944 het wandtapijt 'De legende van Westenschouwen', eveneens naar ontwerp van Van den Steene. Het bedrijf overleefde -zij het moeizaam- de oorlog door het gebruik van kunstwol, melkwol en andere surrogaten. Ook door het spinnen van schapenvachten en de verkoop van schapenwol.

Het einde

In 1981 werd voor het laatst een firma door De Cneudt overgenomen, namelijk de tafelkledenweverij 'De Ram'. Begin jaren tachtig werd het moeilijker om het bedrijf draaiende te houden, aangezien de toelevering van ingeverfde wol steeds meer problemen opleverde door faillissementen van Frisia en Van Schuppen. Ook verminderde de vraag naar tafelkleden sterk. Maar de grote concurrentie van machinale producten deed De Cneudt de das om. Omdat er door het exclusieve karakter van zijn producten nooit voorraad aangelegd kon worden in 'stille' periodes zoals in de zomer, droegen ook de hoge personeelskosten bij aan de ondergang van het bedrijf. Het moet voor Edmond wrang zijn geweest dat hij de sluiting van zijn bedrijf nog heeft moeten meemaken. Want op 9 november 1983 vroeg hij het faillissement van de weverij en handknoperij zelf aan. De firma

Troostwijk Veilingen B.V. verkocht de gehele boedel in het openbaar in maart 1984, in het Baarnse restaurant Astoria. Het jaar daarop kon het faillissement worden opgeheven.

Voor Nederland was de sluiting van deze weverij het einde van een regelmatige en bedrijfsmatige productie van monumentale wandtapijten. De drie andere weverijen waren eveneens gestopt of voortgezet op een andere manier en op een andere plaats (zoals 't Paapje).

Edmond de Cneudt en zijn vrouw hebben de mechanisering van het weven niet meer meegemaakt. Hij overleed op 9 maart 1987 in Baarn, Arina op 17 juli 1989. Het koetshuis waarin zoveel unieke wandtapijten, gordijnstoffen en vloertapijten werden gemaakt, is nu woonruimte van de familie. □

Noot van de redactie: geïnteresseerden in het gehele artikel kunnen het jaarboek bestellen bij mw. A.A.B.M. Houët-Berenschot, Vondelplein 1, 3818 BC Amersfoort. Email: secretariaat@historisch-amersfoort.nl.

Naast het artikel over de Baarnse tapijtweverij bevat het jaarboek onder andere ook een artikel over een in 1563 gedrukt muziekboekje met muziekstukken van een Amersfoortse muziekmeester, een artikel over de hervormde kerkbladen van Amersfoort en het verslag van een bijzondere moord op 17 augustus 1835 in deze stad. Het jaarboek kost € 18,90, excl. verzendkosten.

OPSTANDINGSKERK: EEN MODERN MONUMENT

Op 25 april 1964 werd aan de Eemweg de eerste steen gelegd voor de Opstandingskerk, een jaar later werd hij in gebruik genomen. Dertig jaar lang kwamen de gereformeerden bijeen in dit voor hen tweede kerkgebouw. Op 26 februari 1995 vond de afscheidsdienst plaats, waarna de kerk werd verbouwd tot een complex van veertien appartementen. De bewoners hebben nu Ruysdaelhof als adres. Het verdriet onder de kerkgangers was groot, maar inmiddels voelen zij zich weer prima thuis in het ene kerkgebouw aan de Oude Utrechtseweg. Toch blijft er een vraag hangen: waarom bleef de Opstandingskerk zo kort in gebruik?

door: Johan Hut

Op 26 februari 1995 vond onder grote belangstelling de afscheidsdienst plaats

Continue groei

De Gereformeerde Kerk van Baarn werd

opgericht in 1876 en bleef de eerste honderd jaar continu groeien. De reden was simpel: het inwonertal van Baarn groeide. Een paar cijfers: 13.800 inwoners in 1940, 17.200 in 1950 en 21.600 in 1960. Het aandeel gereformeerden bleef in die jaren op ruim tien procent, tegenwoordig is dat zes procent. Een andere ontwikkeling was dat na de Tweede Wereldoorlog enkele landelijke gereformeerde centra zich in Baarn vestigden. In 1946 was dat het Zendingscentrum in de kolossale villa 'Parkwijk', Wilhelminalaan 3, en korte tijd daarna aan de Amsterdamsestraatweg, tegenover de Hertog Hendriklaan, het Evangelisatiecentrum, de Nijenburg (een opleiding voor 'vrouwelijke krachten in kerkelijke arbeid') en de Jelburg (een opleiding tot jeugdleider). Dat betekende dat de Baarnse kerk onder zijn leden nogal wat dominees en hoogleraren in de theologie telde en ook makkelijk aan stagiairs voor het jeugdwerk kon komen. Ook het grote aantal studenten

De laatste kerkdienst in de Opstandingskerk

hield de kerk bij de tijd, al gaat het te ver om van een studentengemeente te spreken. Daarvoor was de gevestigde orde te groot.

De kerk aan de Oude Utrechtseweg (lang naamloos, sinds 1965 Kruiskerk en sinds 1996 Paaskerk geheten) was gebouwd in 1880, fors uitgebreid in 1904 en in de jaren dertig alweer te klein. De kerkenraad besloot de gemeente in tweeën te splitsen en kocht in 1937 de School met den Bijbel in de Laanstraat, op de plaats waar nu de ABN-AMRObank staat. Samen met de achterliggende onderwijzerswoning kostte die 13.000 gulden. Door het slopen van tussenmuren werden enkele lokalen samengevoegd tot een kerkzaal met 230 zitplaatsen. Dat was weinig; aan de Oude Utrechtseweg was er ruimte voor 740 kerkgangers.

Door de genoemde positieve ontwikkelingen durfde de kerkenraad het in de jaren vijftig aan om serieus over een heel nieuw gebouw te praten en in 1953 werd een stuk bouwgrond gekocht aan de Eemweg. Maar... de Opstandingskerk werd toch pas in 1964 gebouwd? Jawel, maar de kerkenraad wilde geen risico's meer nemen, want in 1953 was de algemene opinie in Baarn dat de bouwgrond uitgeput was. Dit was de laatste kans, Baarn was vol! Ach ja, een klacht van alle tijden.

Architect en aannemer

De kerk verkocht het gebouw in de Laanstraat in 1960 aan de burgerlijke gemeente voor 95.000 gulden. Het ruimteprobleem werd tijdelijk opgelost door aan de Oude Utrechtseweg twee diensten per zondagochtend te houden. Voor de nieuwe kerk koos de bouwcom-

De voormalige Opstandingskerk, nu Ruysdaelhof waar veertien appartementen in zijn gevestigd

missie de Baarnse architect Zuiderhoek (Prins Bernhardlaan), die indruk had gemaakt met de Petrakerk in Veenendaal. Zuiderhoek vond het perceel eigenlijk te klein, maar bedacht vervolgens de karakteristieke tentvorm om het minder massaal te doen lijken. Het gebouw kreeg daardoor wel een heel groot dak, dat al laag begon. Met dakpannen zou dat toch weer massaal lijken, daarom koos de architect voor leien, een duurere vorm. Met deze twee vondsten zette Zuiderhoek een kerkgebouw neer

dat niet misstond in zijn omgeving, de net gebouwde Schildersbuurt, een wijk met rijtjeswoningen van bescheiden grootte.

De commissie wilde ook een Baarnse aannemer, of anders in elk geval een gereformeerde. Een normale wens in een tijd dat zowel gereformeerden als rooms-katholieken ook voor hun dagelijkse boodschappen kozen voor middenstanders uit eigen kring. Toen de commissie een aannemer had uitgekozen, onthulde Zuiderhoek echter dat

deze hem bij een eerder project had bedrogen door samen met de vijf andere kandidaat-aannemers elk 150.000 gulden bovenop de werkelijk berekende aanneemsom te leggen. Een bekende truc, waarbij de vijf 'verliezers' elk 25.000 gulden ontvangen van de winnaar, die dus zelf ook nog datzelfde bedrag overhoudt. De commissie kon vervolgens niet anders dan schoorvoetend toegeven dat het niet zo heel belangrijk was dat de aannemer gereformeerd was. De keus viel toen op de Hilversumse aannemer Pellikaan, die samen met Zuiderhoek de Hilversumse Bethlehemkerk had gebouwd.

Voor de naamgeving werd al in 1960 een prijsvraag uitgeschreven, waarop 147 inzendingen binnenkwamen met 95 verschillende namen. Het werd Opstandingskerk, vier jaar voor aanvang van de bouw. Fondsenwerving en financiering kostten namelijk wat tijd. De bouw kostte uiteindelijk 545.000 gulden, waarvan 320.000 gulden kwam uit het bouwfonds dat al jaren bestond. Dat fonds was uiteraard begonnen met de opbrengst van de Laanstraatkerk en bestond verder uit giften van leden en opbrengsten van activiteiten. Ook het rijk droeg bij: vanuit de *Wet premie kerkbouw* ontving de kerk een ton. Voor het restant werd een hypotheek afgesloten.

Kijkkerk

De Opstandingskerk is vaak omschreven

Architect Zuiderhoek ontwierp een kerkgebouw dat niet mistond in zijn omgeving, de net gebouwde Schildersbuurt

als een 'kijkkerk', een kerk waarin iedereen naar voren kijkt, zoals in een bioscoop. De voorste rijen hadden wel de vorm van een halvemaan, maar niet

zo sterk als in de huidige Paaskerk. Die halvemaanvorm was het ideaal van de gereformeerde aartsvader Abraham Kuyper, die vond dat de gemeenteleden niet alleen bijeen kwamen om naar de dominee te kijken en luisteren, maar ook elkaar moesten aanschouwen. Kuyper pleitte voor de vorm van een amfithe-

Detail van de claustra's die de Opstandingskerk uniek maken

ater. De Wilhelminakerk in Dordrecht is daarvan waarschijnlijk het beste voorbeeld. De Opstandingskerk beslist niet, maar dat werd later als een voordeel gezien. In de jaren tachtig werd het in de zogeheten 'creatieve diensten' gebruikelijk om tijdens de dienst dia's te vertonen. Dat was alleen mogelijk doordat het een kijkkerk was, in de Kruiskerk was het onmogelijk een diascherf zodanig op te stellen dat iedereen het kon zien. In het begin klaagden kerkgangers dat achterin de kerk nauwelijks te zien was wat er op het liturgische centrum (het podium) gebeurde. Dominee Zeyl schreef daarop in het kerkblad dat dat gezichtsbedrog was. De wand achter zijn preekstoel (zijde Rembrandtlaan) was zo hoog, dat hij zelf een klein poppetje leek. De predikant had ook gezien dat er op de voorste rijen nog vele lege plaatsen waren. Slim schreef hij daarom: 'Zolang ik vooraan in de banken nog open plaatsen zie, moet u begrijpen dat ik niet erg gevoelig ben voor klachten over het gezicht.' Zelf had hij ook eens achterin de kerk gezeten en geconstateerd dat alles prima te zien was. Een karakteristiek element van de Opstandingskerk vormen (nog steeds) de claustra's, de vele grote, ongelijkvormige stenen die in de zijmuren de glas-in-loodraampjes omgeven. Dominee Zeyl ontmoette op een dag een Deense fotograaf die er foto's van maakte voor een kalen-

De kerkenraad wilde de Opstandingskerk het liefst verkopen aan een andere geloofsgemeenschap, ook als die niet de hoogste bieder was

der met bouwwerken uit heel Europa. De claustra's behoren tot de elementen die van de Opstandingskerk een monument maken, ook al is het gebouw nog maar zo jong (zie afb. 4). Kerkgebouwen die qua architectuur te vergelijken zijn met de Paaskerk zijn in den lande wel te vinden, de Opstandingskerk is uniek.

Omwenteling

Kort na de bouw van de Opstandingskerk veranderde er veel in de Gereformeerde Kerk, zowel landelijk als plaatselijk. In Baarn lieten enkele ouderlingen in de kerkenraad weten dat ze eigenlijk maar weinig hadden aan de kerkdiensten. Ouders begonnen te morren dat er in de kerk geen speciale aandacht was voor kinderen. Vrouwen waren altijd buiten de ambten van ouderling en diaken gehouden en daarmee ook buiten de kerkenraad. Dat laatste werd in 1968 rechtgetrokken, er kwamen ook speciale activiteiten voor verschillende groepen jongeren en er werd geëxperimenteerd met kerkdiensten. Een voorbeeld was een dienst in 1971 waarin geen preek werd gehouden, maar een discussie tussen een PvdA-stemmer (nog wel een vrouw) en de AR-wethouder Akkerman, over de vraag of gereformeerden op een christelijke partij moesten stemmen. Dat was wel een extreem voorbeeld, dat tegenwoordig waarschijnlijk niet meer zou kunnen voorkomen. Een trend werd

wel dat 'gewone' gemeenteleden meer invloed kregen op de kerkdiensten. Dat werd gewaardeerd, maar er waren ook mensen die vonden dat dat veel te ver ging. Er waren leden die om die reden de kerk verlieten, maar aan de andere kant waren er mensen die vonden dat de nieuwe ruimte die ze kregen nog niet genoeg was en daarom ook vertrokken. De kerkenraad, wakker geschud, ging op zoek naar wat de leden wilden, de leden maakten dankbaar gebruik van een plotseling ontstane nieuwe mondigheid. Een positieve ontwikkeling, die aansloot bij het tijdsbeeld van de jaren zestig, maar deze ontwikkeling had een negatief effect op het ledental. Het hoogtepunt was voorbij en langzaam maar zeker werd de gemeente kleiner. Dat kinderen niet meer als vanzelf met hun ouders meegingen, speelde ook een zeer grote rol.

Verkoop

En zo kon het gebeuren, we maken nu een grote sprong in de tijd, dat de kerkgangers begin jaren negentig gingen beseffen dat ze wel weer met z'n allen in één kerkgebouw pasten. Omdat de financiën van de kerk worden opgebracht door de leden, was dat ook noodzakelijk. De Opstandingskerk werd verkocht, van de opbrengst werd de Kruiskerk zeer grondig gerenoveerd. De naam van die kerk werd veranderd in Paaskerk, omdat Pasen het feest is van de kruisiging van Jezus gevolgd door zijn opstanding. Kruiskerk zou zonder Opstandingskerk alleen de nadruk op de dood leggen. De

kerkenraad wilde de Opstandingskerk het liefst verkopen aan een andere geloofsgemeenschap, ook als die niet de hoogste bieder was. Het verschil tussen het bod van de Turkse moslimgemeenschap (500.000 gulden) en projectontwikkelaar Stijlgroep Bouwontwikkeling (825.000 gulden) was echter te groot. En zo staat er nu een gebouw met veertien wooneenheden, waarvan de buitenkant gelukkig niet veel is veranderd. Er zijn dakramen in het tentdak aangebracht en de klokken zijn verdwenen, maar de klokkentoren is behouden. De klokken zijn geschonken aan een kerk op de Filippijnen, het orgel werd verkocht aan een kerk in Huizen en de banken werden verdeeld over de Paaskerk en de achtertuinen van diverse gemeenteleden, die daarvoor 150 gulden per bank in het renovatiefonds van de Paaskerk stortten.

Ruysdaelhof

Vele gemeenteleden worden nog sentimenteel als zijden langs de Ruysdaelhof, die ze altijd Opstandingskerk zullen blijven noemen. Er zijn mooie dingen gebeurd, fijne diensten gehouden. Lief en leed is er gedeeld, mensen zijn er getrouwd, hebben er hun kinderen laten dopen en hebben er afscheid moeten nemen van hun geliefden. Nu hebben veertien mensen, sommigen met gezin, er een mooie woning. De kerkgangers hebben ter compensatie een prachtig gerenoveerde Paaskerk gekregen, die iedere zondagochtend vol zit. De Opstandingskerk is geschiedenis. □

NIEUWS UIT DE REGIO

Streekarchief Gooi en Vechtstreek verhuisd

Vanaf 2 juni 2009 is het Streekarchief Gooi en Vechtstreek gevestigd in het Stadskantoor van de gemeente Hilversum aan de Oude Enghweg 23.

De depotruimte in de tijdelijke huisvesting aan het Melkpad was te klein om alle archieven van het Streekarchief te bergen. Daarom was een groot gedeelte (zo'n 1200 strekkende meter) ondergebracht in het Noord-Hollands archief in Haarlem. Nu is het hele archief weer op een locatie ondergebracht in grote, geklimatiseerde archiefbewaarplassen. Hier worden alle openbare archieven van Blaricum, Hilversum, Laren en Wijdmeren bewaard.

De studiezaal is geopend op maandag van 9.00 uur tot 13.00 uur en van dinsdag tot en met vrijdag van 9.00 uur tot 17.00 uur. Op de website www.gooienvechthistorisch.nl zijn alle archieven die door het Streekarchief beheerd worden, te doorzoeken.

Geschiedenis van Amersfoort op nieuwe website

De geschiedenis van Amersfoort is nu digitaal te bekijken op de nieuwe website www.amersfoortopdekaart.nl. Deze werd in maart gelanceerd door burgemeester A. van Vliet-Kuiper in de hal van het stadhuis.

Op de website is met behulp van Google Maps historische informatie toegankelijk gemaakt. Door geschiedenis te

De oudst bekende in Amersfoort gemaakte foto uit 1855

verbinden aan bekende plaatsen in de stad komt dat verleden dichterbij. Via de website kunnen ook historische afbeeldingen uit de collecties van Archief Eemland en Museum Flehite worden opgeroepen, zoals de oudst bekende in Amersfoort gemaakte foto uit 1855 (zie afb. 1). Bezoekers kunnen ook oude stadsplattegronden over de moderne kaart leggen. De site bevat verder een tijdlijn met de hoofdpunten uit de geschiedenis van de stad en interessante wandelingen die gedownload kunnen worden. Zo is er een wandeling langs de vestingmuur van de stad, een bierroute en binnenkort een religieuze route. □

Smit & Delen

N O T A R I S S E N

Eemnesserweg 12, postbus 97, 3740 AB Baarn
Telefoon: (035) 541 33 21, telefax (035) 541 81 53
E-mail: notarissen@smit.delen.knb.nl

VEERKAMP
Bed & Linnen

LAANSTRAAT 91 3743 BD
BAARN 035 5413521
WWW.VEERKAMPBAARN.NL

Uw oude of nieuwe huis meesterlijk geschilderd?

SCHILDERSBEDRIJF

u.d. Horst

CANTONLAAN 1 - 3742 CH BAARN
TEL. (035) 542 28 93 - FAX (035) 543 02 58

Voor Baarn en omstreken van oudsher bekend

**Uw vloer
op maat bij**

MAAT parket

MAAT parket v.o.f.
Zandvoortweg 153
3741 BC Baarn
Telefoon 035 602 36 54
Fax 035 602 38 06

APOTHEEK JULIUS

Sinds 1886

M.A. Smulders - de Jong apotheker

UW GENEESMIDDEL ONZE ZORG

Laanstraat 26, 3743 BG Baarn

Telefoon (035) 5412432

Fax (035) 5421021

E-mail apotheekjulius@ezorg.nl

www.apotheekjulius.nl

ERICA

LINGERIE & BADMODE

Voor deskundig advies

Voor grote maten

Nachtgoed en Dusters

Reuma ondergoed

Uw maat met de juiste cup A t/m H

Voor kleine maten

Voor hele grote maten

Badpakken en Bikini's

Heren ondergoed

En wij proberen het bijna onmogelijke mogelijk te maken

Laanstraat 71a, 3743 BC Baarn, Tel. 035 642 00 73

juwelier
van doorm

Brinkstraat 14 - 16 3741 AN Baarn
Tel.: 035 - 5413107 Fax. 035 - 5416963
☆ Al vier generaties lang liefde voor 't vak

**EEN KUNSTWERK AAN DE MUUR
vanaf € 15.00 p.mnd.**

NU: litho's, zeefdrukken etc. met 30 - 50 % korting
en dan ook nog gebruik maken van de kunstuitleen

kom naar onze galerie of kijk eens op www.galeriedezoeteinval.nl

Galerie De Zoete Inval

Pr. Marielaan 21 Baarn. 035-5412781

open: wo. t/m vr. 9.30-12.00 en 14.00-17.30 uur, zaterdag 10.00-16.00 uur

OVER EEN ZUINIGE BARONES, DIE DE WIND ERONDER HIELD

'We hadden koffie gedronken in de serre. Dat kon omdat de barones van huis was. Toen ze later thuis kwam, vond ze mijn stofdoek daar. Ze hield de doek tussen duim en wijsvinger hoog in de lucht en zei streng: 'Willy, die stofdoek hoort hier niet. Wil je die voortaan opruimen!' Aan het woord is mevrouw W. Oosterbroek-Zoeten, die als veertienjarige bij barones M.J. van Heerdt-Kolff op het 't Benthuy's' kwam werken als dienstmeisje.

door: Arie Twigt

Begin en de collega's

Hoewel mevrouw Oosterbroek - toen heette ze nog Willy Zoeten - graag had willen doorleren, werd er na zeven klassen lagere school werk voor haar gezocht. Als oudste in het gezin moest ze meeverdienen om het huishouden draaiende te houden. In die tijd een vrij normale gang van zaken om de eindjes aan elkaar te knopen. Bovendien, meisjes gingen waarschijnlijk toch trouwen en dan leerde je, als je ergens als dienstmeisje werkte, hoe je een huishouden moest doen. Het heeft haar altijd dwarsgezeten en daarom heeft ze op latere leeftijd nog haar middenstandsdiploma gehaald.

Haar moeder kocht losse nummers van de *Baarnsche Courant* en speurde naar advertenties voor hulp in de huishouding. Uiteindelijk resulteerde het erin dat Willy op 30 december 1957 in dienst trad bij de barones. Voor zes ochtenden in de week van 9 tot 12 uur. Een vreemde

Willy Oosterbroek-Zoeten heeft van 1957 tot 1966 als dienstmeisje voor barones Van Heerdt-Kolff op 't Benthuy's' gewerkt. Aan Arie Twigt heeft zij uitgebreid verteld hoe het er in die tijd in het huishouden aan toe ging. In dit nummer van 'Baerne' leest u het eerste deel van haar herinneringen. In een volgend nummer publiceren wij het tweede deel van haar memoires.

datum om te beginnen, maar het viel nu eenmaal op maandag. Ze verdiende daarmee een weekloon van negen gulden (ongeveer vier euro). Als ze goed haar best deed, kon ze op den duur nog opslag krijgen, verzekerde de barones haar. De baron was toen al overleden.

Er was nog meer personeel in dienst: mevrouw Berendien van de Flier als

Afb. 1: De dubbele wastafel (links van de haard) stond vol met spullen. Rechts met die van de barones en links met die van de al overleden baron

werkster voor drie ochtenden in de week. Haar man werkte er als tuinbaas. De heer Straayer was pikeur. Kwamen er gasten dan trok laatstgenoemde een huisjasje aan, rood met een wit streepje en fungeerde hij als huismeester. Dat heeft hij vijftig jaar volgehouden! Tenslotte verscheen dagelijks om half vijf een klein vrouwtje, de Hongaarse Roza Maria Pagaes, die ze Roosje noemden, om voor mevrouw te koken. Zij was de huishoudster van de heer Straayer.

Als Willy 's ochtends binnenkwam, moest ze direct haar schort aan doen, want de barones zag haar niet graag zonder

De dagelijkse gang van zaken

Als Willy 's ochtends binnenkwam, moest ze direct haar schort aan doen, want de barones zag haar niet graag zonder. Als eerste moest ze de slaapkamer van mevrouw doen. De grote, zware 'Hoover' stofzuiger stond in een kast direct naast de ingang van de bijkeuken. Ze had een hekel aan dat loodzware ding, waarmee

ze door het hele huis moest zeulen. Als ze helemaal boven moest zijn, was dat vier trappen op. Op de slaapkamer

werd het bed afgehaald. De po uit het nachtkastje moest geleezd worden in een emmer, schoongemaakt en weer teruggezet, terwijl de emmer geleezd werd in het toilet op de gang. Daarna de wastafels schoongemaakt, gestoft, gezogen en het bed weer opgemaakt. Als er logés kwamen, was het bedden opmaken telkens weer anders. Iedere gast had daar zo zijn eigen idee over. De één wilde de deken overdwers, de ander wilde er een babydeken tussen en een bovenlaken, zodat de voeten warm bleven, et cetera. Willy moest het allemaal onthouden.

De dubbele wastafel stond vol met spullen. Rechts met die van de barones en links met die van de al overleden baron (afb. 1).

Direct naast de logeerkamer, ook op de eerste verdieping, was een toilet waar sommige gasten gebruik van maakten, maar anderen weer niet. Die deden hun behoefte op de pot en zette die terug in het nachtkastje. Op een keer was Willy vergeten te kijken of de pot geleezd moest worden. Weken later kreeg de kamer een schoonmaakbeurt. De werkster deed het deurtje van het nachtkastje open en een onbeschrijfelijke stank kwam haar tegemoet. De po werd snel geleezd, maar de stank zat in het kastje. Dat werd met geopend deurtje op het balkon gezet, totdat de lucht weer normaal was. Gelukkig heeft mevrouw hier nooit iets

van gemerkt, want dan zou Willy een flinke uitbrander gekregen hebben!

Beneden werd dagelijks in de eetkamer stof afgenomen en gezogen. In het voor- en najaar, als de centrale verwarming al uit was, brandde er de open haard. Het was dan wel lekker warm, maar het gaf een geweldige troep. Alles kwam onder het stof en dat gaf het nodige werk. Toen Willy zelf ging trouwen, bezwoer ze dat in haar huis geen open haard zou komen.

Het onderhoud aan het parket vond ze een bezoeking. Met schuursponsjes moest de vloer geschuurd worden, wat

een heidens werk was. Daarna werd alles opnieuw in de was gezet.

Om elf uur werd een kwartier koffie

gedronken. De barones zag erop toe dat ze weer op tijd aan het werk gingen. Daarna was het tijd voor de bibliotheek of de serre. Mevrouw Van de Flier werkte drie ochtenden op het Benthuis. Woensdags deed ze de keuken en poets- te ze het koper, donderdag was het tijd voor een grote beurt van een van de kamers en vrijdag werd de voorgang, de stoep en het toilet gedaan.

Willy wordt strijdbaar

Voorals in het begin was Willy nogal bang voor de barones. Ze was streng en had een schelle stem. Willy wilde een keer op een maandagochtend vrij hebben, omdat ze het weekeind bui-

ten Baarn zou zijn. Ze was helemaal misselijk toen ze daarvoor naar de barones ging. Die deed er nogal zuinig over, maar na lang wikken en wegen kreeg ze dan toch toestemming. Ze was op slag niet misselijk meer.

Later werd ze vrijer. Op zaterdagochtend lag haar weekgeld op de punt van de tafel in de eetkamer. Dat kon ze om twaalf uur zo meenemen. De eerste maanden gebeurde het regelmatig dat er teveel geld was neergelegd. Zo werd het personeel uitgeprobeerd. Steeds moest ze dan naar de bibliotheek, waar mevrouw dagelijks was, om te zeggen dat het niet klopte. Tot ze op een keer zei: 'Mevrouw als er weer teveel geld ligt neem ik het mee.' Na die tijd lag het keurig uitgeteld.

Om wat bij te verdienen ging ze 's ochtends van vijf tot acht aardbeien plukken in Eemnes. Daarmee verdiende ze één gulden per uur. Ze stapte naar mevrouw de

barones en zei dat ze dat bij haar ook wilde verdienen.

'Maar Willy, dat gaat zo maar niet. Dat is veel meer dan je nu verdient. Daar moet ik het eerst met de baron over hebben.' Met de baron bedoelde ze soms haar oudste zoon François en soms haar jongste zoon Cees. Een paar dagen later kreeg ze te horen dat het akkoord was, maar dan moest ze

wel heel goed haar best blijven doen.

Als de kat van huis is ...

De maand juni ging mevrouw de barones altijd naar Grindelwald in Zwitserland. Mevrouw Van de Flier en Willy gaven in die tijd alle kamers een grote beurt. Koffie drinken werd dan een gezellige aangelegenheid. In de eetkamer hing een koord, dat met de bel op het dak verbonden was. Trok de barones aan het koord dan verscheen de tuinbaas. Was mevrouw met vakantie en de bel ging, dan wist tuinbaas Van de Flier dat zijn vrouw hem wilde spreken. Ze zei dan: 'Je kunt ons vandaag wel eens trakteren.'

Willy werd met een gulden naar bakker Ruepert gestuurd, waar nu Petershof zit, om drie mokkapunten te halen. Ze

hield een kwartje over, dat ze mocht houden. Daar voelde ze zich heel rijk mee. Alweer een kwartje in haar spaarpot, want ze spaarde voor een naaimachine.

De koffiemelk werd precies afgemeten. De tuinbaas, die normaal niet in de villa koffie dronk, moest eerst naar huis om melk te halen, anders was er niet genoeg. Ook de koffiebonen en de biscuitjes waren uitgeteld.

Mevrouw Van de Flier en Willy hadden elk een eigen kopje gekocht, want van de kopjes die voor hen waren bestemd, waren stukjes af of er zaten barsten in.

Als de kinderkamer een beurt kreeg, kon ze niet van al dat moois afblijven. Ze moest uit werken, maar was pas 15 jaar, een kind nog, dol op spelen

Afb. 2: Willy in de salon die alleen werd gebruikt wanneer er gasten waren en op Nieuwjaarsdag

Vakantieproblemen

Die vakantie gaf trouwens op den duur een probleem. Willy mocht van haar moeder een week op kamp, maar dat viel in augustus. Daarvoor moest de barones toestemming geven. Die vond dat ze maar in juni met vakantie moest gaan. Na veel vijven en zessen mocht ze dan toch een week in augustus vrij nemen, maar die kreeg ze niet betaald. Dat schoot haar moeder in het verkeerde keelgat.

'Je gaat er na je vakantie niet meer heen', besloot ze.

Willy vond het vreselijk. Ze zat tussen twee vuren. Ze wilde graag op kamp

gaan, maar haar werk niet kwijtraken. Mevrouw Van de Flier schoot haar te hulp.

'Als Willy hier weg gaat, vertrek ik ook,' zei ze tegen de barones.

Haar man ging met de barones praten en waarschuwde haar dat het nog fout kon aflopen. Hij zei: 'Straks haal ik de bond er bij.'

Ze koos eieren voor haar geld. Willy kon voortaan een week betaald vakantie opnemen in de tijd die ze zelf wilde.

De salon en kinderkamer

De salon (afb. 2) werd niet veel ge-

bruikt. Alleen als er gasten waren en op Nieuwjaarsdag. Dan werd al het personeel daar om tien uur bij de barones verwacht. Ze wensten elkaar een goed nieuw jaar toe en mevrouw sprak de hoop uit dat ze goed zouden samenwerken in het komende jaar. Daarna was er voor iedereen een nieuwjaarsfooi. Willy kreeg tien gulden. Ze vond dat best heel wat. Daarna zei de barones tegen mevrouw Van de Flier en haar: 'Willen jullie dan nu even de slaapkamer doen?'

Op den duur had ze er geen vrede mee en zei ze tegen haar werkgeefster dat ze niet meer kon komen, omdat ze altijd op Nieuwjaarsdag naar de kerk ging. Dat was ze van huis uit gewend. 'Nu', zei mevrouw, 'dan krijg je ook geen nieuwjaarsfooi.'

Als ze de salon een grote beurt moesten geven, kregen ze de zenuwen van een bokaal die ze soms moesten verplaatsen. Volgens de barones was die meer dan duizend gulden waard. Jaren later vroeg Willy baron Cees eens over die bokaal en hij zei: 'Welnee Willy, dat ding was echt niet veel waard.'

De kinderkamer lag precies boven de salon. Er zaten grote diepe kasten in, vol met oud speelgoed en mooie boeken. In de kamer zelf stond een poppenhuis. Van al dat speelgoed was Willy helemaal weg. Als de kamer een beurt kreeg, zag ze haar kans schoon en kon ze niet van al dat moois afblijven. Ze moest uit werken, maar was pas 15 jaar, een kind nog, dol op spelen.

Een barse baron?

De barones had twee zonen, François

die in Utrecht woonde, en Cees die in Den Haag verbleef. Baron Cees kwam om de veertien dagen een weekend logeren. Ook toen mevrouw in 1972 overleed kwam hij nog regelmatig.

Omdat de barones vaak zei dat ze daar eerst met de baron over moest spreken, kreeg Willy het idee dat die baron maar een nare man was. Na het overlijden van de barones bleek het tegendeel. Vooral met baron Cees kon ze heel goed opschieten. Die kwam nog bij haar thuis toen ze al getrouwd was. Ze deed toen nog herstelwerk voor hem, maakte een broek korter of deed 'steekjes aan de was'. Haar kinderen kunnen zich hem nog goed herinneren. Hij overleed op 9 november 2004.

Toch met plezier gewerkt

Willy begon in 1957 met zes dagen werken voor negen gulden in de week. In 1967 hoefde ze nog maar vijf ochtenden in de week te werken voor f 37,50. Merkwaardig genoeg was het nog het prettigst, als mevrouw de barones ziek was. Ze was bepaald geen lastige patiënt en Willy vond het heerlijk om haar te verzorgen. De barones vond ze soms wel erg streng, maar ze heeft er ook veel geleerd. Als mevrouw Van de Flier vroeg of Willy haar mocht helpen bij een grote beurt buiten de vakantie, dan zei de barones dat het goed was, als ze maar niet te veel gingen kletsen, want praten en werken gingen volgens haar niet samen. Later zei Willy dat tegen haar eigen kinderen, want daar was ze wel mee eens. Terugkijkend vindt ze dat ze er -al met al- met plezier gewerkt heeft. □

Toen het landhuis gebouwd werd kreeg het de naam 'Voor Eng'. Wanneer het de naam 't Benthuis' kreeg weet mevrouw Oosterbroek niet. Volgens makelaar Drieklomp, die het landgoed kort geleden veilde, was het in 1921. De kolommen bij de oprit getuigen nog van beide namen. Links stond 'Voor' en rechts stond 'Engh'. Met de nieuwe naamgeving draaide men de kolommen eenvoudig om en beitelde de nieuwe naam in het hardstenen stuk dat nu naar de voorkant staat, 'Bent' links en 'Huys' rechts.

'Voor Eng' werd gebouwd door de Amsterdamse architect N. Redeker Bisdom in 1881 voor eigen gebruik. Door financiële moeilijkheden werd het huis in 1889 verkocht aan E. Bunge. Op 17 juli 1919 verkocht mevrouw Bunge het landhuis voor 127.000 gulden (ongeveer 60.000 euro) aan W.J. van Duursen, die het uit de hand doorverkoocht aan baron P.F. van Heerdt. In januari 1920 betrok de familie Van Heerdt het huis.

De naam Benthuis kwam niet zomaar uit de lucht vallen. Even googelen leert ons het volgende: 'De havezate Benthuis heeft gelegen op de hoek Bentstraat–Groenestraat in de stad Vollenhove. Carel Willem Baron van Haersolte, heer van Staveren, verkocht de havezate op 20 juni 1791 aan de kapitein Jacob Carel Frederik Baron Van Heerdt en echtgenote Helena Louise van Braam. Deze huwde voor de tweede maal in 1810, nu met A. J. Baronesse Sloet tot Lindenhorst. Hij werd van Benthuis verschreven in 1792.'

EXCURSIE NAAR HISTORISCHE BINNENSTAD VAN UTRECHT

In het najaar staat een excursie naar de Domstad op het programma. Historisch gezien heeft Utrecht een grote rol gespeeld in de ontwikkeling van het geestelijk leven. Vanuit deze oude Romeinse stad Trajectum aan de toenmalige Rijnsoever begon Willibrordus zijn missiewerk onder de Friezen. Utrecht is dan ook een bezienswaardige stad met zijn goeddeels bewaard gebleven grachtengordel met de laaggelegen loswallen.

We verzamelen op zaterdag 19 september 2009 om 9.00 uur voor het station zoals gebruikelijk en vertrekken om 9.20 uur per trein naar de stad en wandelen naar de eerste pleisterplaats, een voormalige schuilkerk waar koffie met gebak wordt geserveerd.

Hierna vervolgen we de tocht via de Vismarkt en de Domkerk. Over de grachten lopende en alle moois aanschouwende komen we aan in de oude Botanische tuin, waar een rondleiding is besproken.

Om ca. 12.30 uur wordt de lunch genuttigd in de (voormalige) Rechtbank aan de Hamburgerstraat.

Na deze pauze wandelen we over de Nieuwegracht naar de oudste sterrenwacht van Nederland; in het kader van het internationale jaar van de sterrenkunde leek het de commissie aardig om een diapresentatie (reis door het heelal) te zien en vervolgens aan een rondleiding deel te nemen.

Na afloop wandelen we voor een afscheidsborrel naar de Caves Caroli bar in Grand Hotel Karel V, waarna we de thuistocht inzetten met een vermoedelijke aankomst in Baarn rond 18.00 uur. Voor deze royale dag vragen wij € 29--. Hierbij zijn alle kosten inbegrepen.

Indien u hieraan wilt deelnemen dient u dit bedrag over te maken op bankrekening 68 44 05 032 t.n.v. D. Alink, Koningsweg 37, 3743 ET Baarn; tel. (035) 5422733.

Het maximum aantal inschrijvingen is beperkt rond de dertig. □

Foto: Dom van Utrecht

DE ZANGERS EN ZANGERESSEN VAN 'CANTATE DOMINO'

In het decembernummer van *Baerne* plaatsten wij een groepsfoto en riepen de lezers op hierover meer bijzonderheden te geven. Op de oproep is massaal gereageerd. We nemen nu aan dat het een foto van het r.k. zangkoor 'Cantate Domino' is. Het jaar waarin de foto is gemaakt, blijft gissen. Maar de zangers en zangeressen hebben we nu aardig op een rij.

Piet Hein Feitz was de eerste die reageerde op ons zoekplaatje. Aan de hand van het boek *De geschiedenis van een school 1895 – 1995* wist hij de locatie vast te stellen: De ingang van de Aloysiusschool vanaf de speelplaats aan de achterzijde.

Gé (Gerard) Hendriks, zoon van de laatste gemeenteontvanger van Baarn, bevestigt dat staande op de tweede rij, tweede van links een Kuyer is. De persoon op dezelfde rij, de eerste van links, zou een Lengens kunnen zijn en de vierde van links Gielen uit de Turfstraat. De man in de bovenste rij, derde van links, zou J. Sterneberg kunnen zijn. (Volgens mevrouw Rademakers-Timmers uit Baarn is het echter de heer Hageman, de pensionhouder). Op de rij daaronder, eerste persoon van links, is beslist zijn vader B.M. Hendriks. Daarmee komt hij tot de conclusie dat het geen foto uit 1908 kan zijn. Merkwaardigerwijs heeft Gé zijn vader nooit over een zangkoor horen praten.

Flip Schouten uit Baarn dateert de foto

omstreeks 1935. Ook hij weet een paar leden van de vereniging te benoemen. Zittend op de eerste rij, vierde van links, Bep de Weyer, later getrouwd met Harry Schouten. Op dezelfde rij, zesde van rechts, Berta Kuyer, hoewel hij daar niet helemaal zeker van is. Dan herkent hij Gé Hendriks als eerste van links op de tweede rij van boven met op dezelfde rij als derde van links Beuken.

Mevrouw Rademaker-Timmers uit Baarn wist de helft van het zangkoor te benoemen. Het aardige is dat ze ook nog de beroepen van ieder wist. Ook noemde zij als enige de naam van de dirigent: Hans Ponten. Zij dateert de foto in de twintiger jaren.

Verder reageerde mevrouw Bertie van Wijk-Blom uit Eemnes. Zij herkende haar tante Gijsbertha (Bep) Christina Majoor, die uiterst rechts op de grond zit. Zij noemt er zelfs nog de geboortedatum bij: 9 maart 1907. Als Flip Schouten gelijk heeft en de foto omstreeks 1935 genomen is, zou deze zangeres 28 jaar zijn. Bertie denkt zelf van 1924 of 1925 en dan zou haar tante 18 jaar zijn. Wat mij betreft is het allebei mogelijk.

Lies Tebbenhoff van Weert wist ook heel veel mensen te benoemen. Enkelen van hen, die anderen nog niet benoemd hadden: de heer Schomaker, die tussen Gé Hendriks en Harry Schouten staat. Laatstgenoemde was dirigent van het

zangkoortje 'Het Zangkoppeltje', waar Lies in 1947 deel van uit maakte.

Mevrouw M. Rijnders uit Baarn, die vroeger in de Kerkstraat woonde, wist tal van nog onbekende mannen en vrouwen te benoemen, zoals Bets Roest, Francien, Jopie en Gijsje Schouten, die trouwens niet allemaal uit hetzelfde gezin kwamen. Andere namen bevestigde zij, maar er rezen ook vraagtekens. Is nr 12 nu Nico of Harry Schouten? En is nr 34 een Schouten of een Hageman?

Tenslotte wist Frans Veltman uit Baarn met hulp van anderen nog negen ontbrekende namen weten te achterhalen. Een mooie prestatie, want de laatste ontbrekende namen zijn het lastigst te achterhalen. Iedereen bedankt voor zijn of haar inspanningen!

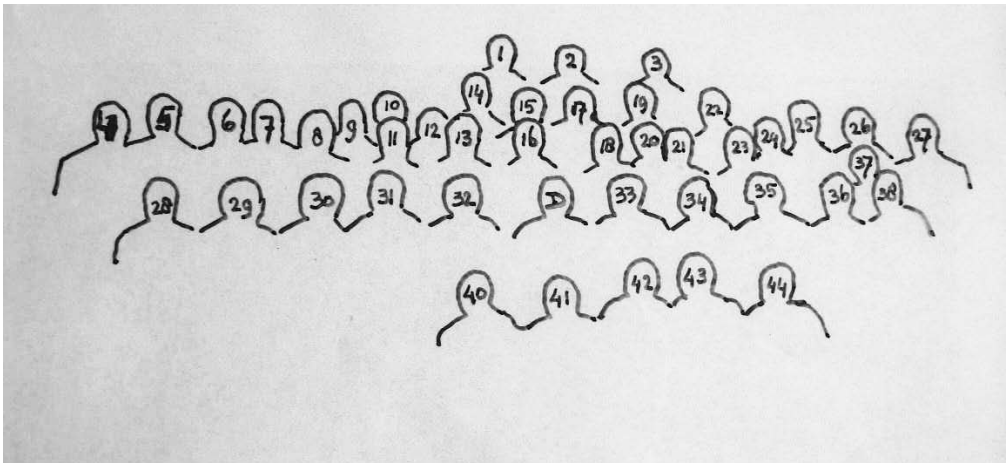
Al die informatie zullen we bij de foto in het archief vermelden en voor het nageslacht bewaren! (Arie Twigt)

De zangers en zangeressen

- 1 Hr Koeter, hoofd MULO
- 2 Hr Daatselaar, kruidenier
- 3 Hr Hageman, pensionhouder
- 4 Kees Lengers, hoefsmid
- 5 Johan Kuijer, kweker
- 6 Hr Schouten, hoofd Aloysiuschool
- 7 Jo Gielen, ijzerwaren winkelier
- 8 Cobie Koop Schothorst
- 9 Henk Hak
- 10 L.F. Timmers, leraar
- 11 Scheel ?
- 12 Harry Schouten, getrouwd met 31

- 13 Hr Schomaker
- 14 Gé Hendriks, gemeente ontv./secr.
- 15 Witteveen van de gasfabriek?
- 16 Scheel?
- 17 Gé Beuken, beambte postkantoor
- 18 Jo Hak, getrouwd met Ries Tijhuis
- 19 Van Bentem, koordinator
- 20 Piet de Ruiter, muisjesfabrikant
- 21 Bets Roest
- 22 ?
- 23 ?
- 24 Hr Lengers
- 25 Joop Schouten
- 26 ?
- 27 Hr Overtoom, architect
- 28 Francien Schouten, mevr. Hooier
- 29 Bep Hak of Gerda Kaas ?
- 30 ?
- 31 Bep de Weijer, getrouwd met 12
- 32 ?
- 33 Berta Kuijer, pianolerares
- 34 mevr/juffr. Hageman, dochter van 3
- 35 mevr/juffr. Lengers
- 36 Gré van Dijen ?
- 37 Hr Tijhuis, zoon van de bakker
- 38 Rie van Dijen ?
- 39 ?
- 40 Tijhuis, getrouwd met Freek Klarwater
- 41 Gijsje Schouten (van de melkboer aan de Hoofdstraat)
- 42 Riek van Dijen
- 43 Jopie Schouten, dochter van 6
- 44 Gijsberta (Bep) Chr. Majoor *9/3/1907

D = Hans Ponten, dirigent uit Utrecht

VERENIGINGSNIEUWS

VAN HET BESTUUR

Ereleden

In de algemene jaarvergadering van 19 maart j.l. vroeg en kreeg het Bestuur carte blanche om tijdens de Jubileumreceptie ereleden te benoemen. Veel vertrouwen dus in de wijsheid van het Bestuur.

Omdat je probeert dergelijke feestelijke hoogtepunten zoveel en zo lang mogelijk geheim te houden, bleef er toch een prangende vraag over: zouden de twee toekomstige ereleden wel aanwezig zijn tijdens de jubileumreceptie.

Gelukkig was dit het geval en was de verrassing op de gezichten van Henk van Vugt en Gerard Brouwer duidelijk waarneem-

baar toen bleek, dat zij de nieuwe ereleden zijn.

U vindt hun namen in dit nummer terug in het colofon en op het bord, dat in de Oudheidkamer een prominente plaats inneemt en voor iedereen bij binnenkomst direct in het oog valt (zie afb. 1). Zo willen wij onze ereleden eren.

Tegelijkertijd heeft het Bestuur besloten om de namen van overleden ereleden niet meer op te nemen in het colofon van Baerne. Het centraal opgehangen bord met alle namen doet ons inziens daar meer recht aan.

Contributie

Tijdens de algemene jaarvergadering hebben de aanwezige leden en bloc ingestemd met het voorstel van het Bestuur om de contributie voor onze Kring met ingang van 1 januari 2010 te verhogen tot 16 euro.

Veel jaren achterelkaar gaf de financiële situatie geen aanleiding tot verhoging van de contributie. Omdat de begroting 2009 een duidelijk verlies laat zien en de kosten alleen maar toenemen, moesten we nu wel maatregelen nemen. Wij hopen dat u hiervoor begrip kunt opbrengen.

Jubileum

Het Bestuur kijkt met bijzonder veel genoegen terug op de Jubileumreceptie van 28 maart jongstleden. De opkomst was uitstekend en de sfeer goed.

Vertegenwoordigers van zusterverenigingen (Eemnes, Loosdrecht) en de Stichting Tussen Vecht en Eem hadden de weg naar de Hoofdstraat gevonden. Het college van Burgemeester en Wethouders was met drie man zeer goed vertegenwoordigd en wij waren blij met de felicitaties namens de Gemeente Baarn door cultuurwethouder Henk van de Kerk. Als vereniging stellen wij een goede verstandhouding met de burgerlijke gemeente zeer op prijs en het is goed dat dit tijdens ons jubileum werd bevestigd.

Teun Stein, voorzitter

Aanwinsten Oudheidkamer t/m 30 maart 2009

- Passerdoos met pot Gimborn inkt, pen-nenbakje, lak
- Te restaureren koffiebrander uit het Benthuys Eemnesserweg
- Wafelijzer
- Kopie van oorkonde 'Medaille de Saint Hélène' (Napoleon) uitgereikt aan de Baarnaar Herfst
- Bouwtekeningen en bestek Oranjestraat nrs 7 en 9 te Baarn
- Badstof maandverband 62x!
- Tafellaken met rood-wit-blauwe rand
- Zogenaamd 'Burgermeestersblad' gemaakt door J.H. Moesman
- Drie schilderijen van Reinald v.d. Steene: De Zaaister, Havengezicht, Dansende Pierrots
- T-shirt, trainingspak en sportbroekje van Excelsior
- Penning Juliana Bernhard 1937
- Wasstamper van koper

- Foto van Emmabrug (33x45 cm)
- Tekening Bruidsstoet te Amsterdam
- Pastel Eembrugge, mevr. E. v.d. Feer Ladèr
- Verzilverde vork van het Badhotel
- Bierpul Delfts blauw 'Conimex-Heineken'
- Speculaasplank, klokje en manchetsknoopen met logo Conimex
- Kookschortjes, 2x

Aanwinsten Bibliotheek Oudheidkamer t/m 30 maart 200

- *Vijf generaties Pen*, Baarn 2008
- *100 Jaar S.V. Baarn 1908 – 2008*, Baarn 2008
- *Historische Encyclopedie van Amersfoort*, Amersfoort 1998
- *Gemeentegids 2007*, Baarn 2007
- *Winkelgids Baarn 2007-2008*, Baarn 2007
- *Een korte biografie van Mussert*, z.pl., z.j., (opzettelijk misleidende titel voor een brochure van de geallieerden ter ondersteuning van het verzet)
- *De 14e december 1941. Beslissend voor de toekomst van ons volk*, Utrecht 1941
- *50 Jaar in dienst van de kerk die ik liefheb* (pastoor C. Snelder), Baarn 1984
- *Feestprogramma 40-jarig priesterfeest pastoor van Oppenraay*, Baarn 1939
- *Doopsgezinde gemeente Baarn-Soest 1921/1928 – 2003*, Baarn 2003
- *Uit Gooilands verleden*, Knipselalbum, z.pl., z.j.
- *Watertorens in de provincie Utrecht*, Utrecht 1992
- *Album van Baarn*, z.j.
- *Albums met krantenknipsels, 1952 t/m 1955*, 5 stuks

- *Albums met krantenknipsels 1982, 1985, 1988*, 3 stuks
- *Albums met verhalen van T. de Ruig in de B.C.*, 2 stuks
- *Juliana 75 jaar*, Baarn 1985
- *Goud op Soestdijk, 50 jaar huwelijk*, Leeuwarden 1987
- *Onze Prinsesjes weer thuis, augustus 1945*, Amsterdam 1945
- *Genealogie van het geslacht Suijck, Suijk, Suik*, Heiloo 1989
- *Hotel en Pensioengids 1953*, Baarn 1953

Activiteiten programma Historische Kring 2009

- 5 september: Cultureel Festival in De Leuning (Oranjestraat). De Historische Kring is daar aanwezig om zich met folders, boekjes en foto's te profileren.
- 12 september: Open Monumentendag; thema 'oude kaarten'
- 19 september: Excursie naar Utrecht
- 22 oktober: Lezing over glas door Koos Egtberts
- 26 november: Lezing over Burgerlijke Stand door Wim Zondag

2010

- 8 januari: Nieuwjaarsreceptie in de Oudheidkamer (16.00 uur–18.00 uur)
- 28 januari: Lezing over carrière bij de KLM door J. van Wijngaarden
- 18 maart: Algemene ledenvergadering in Het Brandpunt
- 22 april: Lezing over het Baarnse NS-station door J. van Kouwenberg

Visuele presentaties van Baarnse plekken, aangevuld met hedendaagse situa-

ties vinden plaats op 9 februari (aanvang 14.30 uur), 18 februari en 23 februari (aanvang 20.00 uur). De presentaties worden verzorgd door de heren H. van Dijk en J. Volland. Kaarten verkrijgbaar in de Oudheidkamer van de Historische Kring op de woensdagen v.a. 27 januari van 14.00 – 16.00 uur en op de zaterdagen v.a. 30 januari van 11.00 – 13.00 uur.

LET OP!!!!!!

Alle lezingen en presentaties vinden plaats in Het Brandpunt, Oude Utrechtseweg 4a. Kaarten voor de lezingen aan de zaal. Leden + 1 introducé gratis. Niet-leden   3.50

IN MEMORIAM A.C. VAN DER MERSCH

Op 5 maart van dit jaar overleed op hoge leeftijd de heer Guus van der Mersch, een bekende Baarnaar die in zijn actieve leven vele initiatieven van belang heeft genomen of gesteund. Hij stond aan de wieg van de Historische Kring Baerne, want hij zat in 1963 met onder anderen H.E. Witsenburg en Th. de Ruig in een gemeentelijk comité, dat de stichting van een cultureel centrum, inclusief een historische vereniging, moest voorbereiden. Hij had een grote belang-

stelling voor onze historische vereniging, die hij als bestuurslid van de Maatschappij tot Nut van het Algemeen met raad en daad steunde.

De heer Van der Mersch was een enthousiaste en serieuze bestuurder van een aantal stichtingen en verenigingen zoals de Vereniging Baarns Bloei. Hij wist van aanpakken en kon anderen goed stimuleren. Wij gedenken deze heer van de oude stemmel met eerbied. □

ONBEKENDE GEVELSTEEN

De Oudheidkamer is in het bezit gekomen van de hier afgebeelde gevelsteen van Jacob Juliaan Antonie Herman. De steen is gevonden in het huis van wijlen Barend van Kouterik. Wie kan ons meer vertellen over de herkomst en/of over de tekst op deze steen? Reacties gaarne aan de redactie van de Baerne (redactiebaerne@euronet.nl) of aan de Oudheidkamer.

Historische Kring Baerne

Postbus 326
3740 AH Baarn
tel. (035) 5430377
e-mail:
info@HistorischeKringBaerne.nl
Internet:
www.HistorischeKringBaerne.nl

Ereleden

J.M. v.d. Brink-van Wijkvliet
G. Brouwer
P.H. Kuijt-Smit
H.H.M. van Vught

Voorzitter

T. Stein
Uytenbosch 22
3743 JD Baarn
tel. (035) 5420725

Algemeen Secretaris

J. Veldhuysen-Hogenaar
Pr.Hendriklaan 30
3743 KB Baarn
tel. (035) 5430479

Penningmeester

D. van Wessel
Callenburglaan 4
3742 MV Baarn
tel. (035) 5413481

Overige bestuursleden

A.F.N. Mascini
tel. (035) 5426102
P.H. Feitz
tel. (035) 5414794

Werkgroep Oudheidkamer

E.M.M.A. Kuizinga-Claessens
Uytenbosch 37
3743 JD Baarn
tel. (035) 5420372

Werkgroep Oude Begraafplaats

M.M.D. Karsemeijer
Corn. Dopperlaan 12
3741 GJ Baarn
tel. (035) 5417922

Werkgroep Archeologie

J.W.A.A. van der Laan
De Schoener 12
3742 HD Baarn
tel. (035) 5411656

Werkgroep Baerne

A. Twigt
Stationsweg 51
3743 EM Baarn
tel. (035) 5415314

Ledenadministratie

H.J. Kroon
Drakenburgerweg 27
3741 GK Baarn
tel. (035) 5413001

Redactie Baerne

F.J. Booy
A. Twigt
C.L. de Zwart

**Bezoekadres en bezoektijden
Oudheidkamer**

Hoofdstraat 1 Baarn.
Ingang via de bibliotheek, lift naar
jeugdbibliotheek. Op woensdagen
van 14.00 tot 16.00 uur en op
zaterdagen van 11.00 tot 13.00
uur. Voor informatie of een afspraak
kunt u tijdens openingsuren bellen
met (035) 5430377 of een e-mail
sturen:
info@HistorischeKringBaerne.nl

Contributie

Per adres: minimaal € 16,- per jaar
Historische Kring Baerne mag
zich sinds 1 januari 2008 van de
Belastingdienst tooien met het
predicaat ANBI, dat staat voor Al-
gemeen Nut Beogende Instelling.

Verzendkosten buiten Baarn

Bij betaling van de contributie
a.u.b. uw vrijwillige bijdrage in de
verzendkosten overmaken.
ING: 41.92.133
Losse verkoop *Baerne*: € 3,50
Verkrijgbaar bij:
Boekhandel Den Boer, Laanstraat 69,
Baarn en de VVV/ANWB, Brinkstraat
12, Baarn

**E-mail redactie:
redactiebaerne@euronet.nl**

Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de redactie.

Het tijdschrift *Baerne* komt mede tot stand door BakkerBaarn